

DONOSTIA-KO IÑOITERIAREN OROITZA.¹

AZALKAYA: BIZI BEDI DONOSTIA.

Donostia da, erri polit bat,
ezditekena ukatu,
da esatia, len zan polita,
gaur da ortatik trukatu;
politasunak pasarik oso
beste ichurik du artu,
ederra deitzen zaio ta eztu
izen au iñon lapurtu.

Donostia da lenago Iru-
chulo izena zubena,
orduban ere orain bezela
zana erri chit chukuna;
etsai erbeste-tarraren mende
zenbait alditan egona,
erre izandu zutena eta
berriro zutik dagona.

Onen galera konturik ez tet
nai eman emen argira,
luma obeak nereba bañon
len ontan jardun baitira;
nai nukena da jarri iñotei
jolas joanari begira,
gure begien aurrera berak
nai baintuzke gaur jira,

Ekaizte gogor ura pasa ta
palla zirala erdiyak,
oraindik norzuk bait izan ziran
sortzeko jolas berriyak;
¿nonzan orduko aien gogota?
¿zer gazte zeuzkan erdiyak?
egin zituzten pestak etziran
izan oroitezgarriyak.

Iruchulo-tar arzayak ziran
azaldu plaza berriyan,
orduban sartzen baldin baziran
bezela beren erriyan;
len emendik joan eta ardizai
egon zirala Greziyan,
iruriste au moldatu zuten
berdin gabeko graziyan.

Garai artatik artu baitzuten
iñotei pestak segira,
geroztik zenbait gauza ederri
egon baikera begira;
¿zeñek kontatu zer izan diran?
¿nork eman denak argira?
ezin liteken gauza diruri
ainbeste izan baitira.

(1) Composicion premiada con ACCÉSIT en los Juegos florales celebrados en esta Ciudad en 1884. (V. pág. 146).

Arzai jolasa egin ta sarri
berriro izan zan era,
iñotei pestan ikustekoa
lengo gazteri berbera;
zeñetan baitzan eralde¹ berri
oso polit bat atera,
non plazan zuten egin baratza
egillearen papera.

Oek orrela igaro eta
beste gerozko urtean,
zapatagille maisubak ziran
irten eralde batean;
zeñetan zuten jardun kantari
bakoitzak bere lanean
laguntzalletzat arturik andre
maiteak aldamenean.

Geroz ikusi izandu ziren
Arkadiako arzayak,
euskal kantuban sartzen plazara,
oso chukunki janziyak;
non erakutsi izan zituzten
bakoitzak beren graziyak,
chit arrituak utzirik plazan
arkitu ziran guziyak.

Beste eralde batean ziran
izandu beargilleak,
bizar ebaille, zapatariyak,
nola barrika-gilleak;
poto-egille, chorrochalleak
arotz ta pazingilleak,
oek izandu ziran iñotei
artako pestagilleak.

Ondoren ere aldi askotan
ziran egiten ikusi,
eralde oso banaitatubak²
eta ez gero itsusi;

¿nondik zan sortzen doainki ura
non zan lan artan ikasi?
toki denetan ezta billatzen
ainbeste gusto ta grazi.

Egiten ziran ijito pestak
egiten bidarienak,³
España-ko gertakaien ta
aur-esku dantzarienak;
atzera utzi gabe bolakin
jokatzen ziran zezenak,
gazteagandik toliatubak
ikus zitezken onenak.

Geroztik ere egin izandu
ziran eralde berri bi,
bat donkituba España-ri ta
bestea berriz Mari-ri;
berakgatikan laudantzak baizik
etzaio aitzen iñori,
ederrak izan ziran ta biyak
gustatu ziran ugari.

Pestak onela zutela emen
segira aldi luzean,
pistu izan zan gerra joandana
pestagillien kaltean;
bata bestien kontra jarririk
bizi ziranak pakean,
etzan izandu jolas konturik
gero aldicho batean.

Pena aundiyak zitubelarik
utzi igaro zan gerrak,
egin zan modu alik lenena
gordekaitzera okerrak;
asmatu ziran jolas berriyak
bai egin ere ederrak,
Donostiako gazteak ontan
eztira izan alperrak.

(1) Comparsa.—(2) Variados.—(3) Peregrinos.

San Sebastian-en egun goizetik
 dira soñubak asitzen,
 marcha berea joaz dituzte
 loak galera-azotzen;
 egun sentitik zortziak arte
 ezta bullikan guchitzen,
 iya eztute kale ta plazik
 jiratu gabe utzitzen.

Kandelaria egun goizean
 gertatutzen da au bera,
 egun sentikotz irteten dira
 soñulariak kalera;
 eta oiekin beste geiago
 ere bildurik batera,
 ibiltzen dira egiñaz aurzai
 iñudearen papera.

Zalduniote egunarekin
 algarakada aundiyan,
 allegatzen da iñotei Momo
 eta sartzen da erriyan:
 zeñen bertatik arturik bere
 zai len zeudenak erdiyan,
 ibiltzen duten jiraka erri
 zarrean eta berriyan

Ikusten dira bei eta idi
 ezur-uts plazan jokutzen,
 nola zaldunak beren ollar ta
 atso zarrakin jostatzen;
 pazingilleak kantari pazi
 zulo gabeak konpontzen,
 eta baratza-gilleak lore
 eder tartean danzaten.

Bada agertu ditugun pestak
 ezpadirade zatarrak
 ez pentsa jolas egin guziyak
 dirala oiek bakarrak;
 ikusten dira plazan zurezko
 bolakin zezen naparrak,
 zeñak dituzten toliatutzen
 bertako gazte azkarrak.

Pesta gilleak azkenerako
 diralarikan nekatzen,
 ez ta oraindik arratserako
 beste zerbaicho paltatzen;
 Iñotei illtzen danari zaio
 obiratza¹ bat kantatzen,
 eta onekin dira Iñotei
 illaren pestak bukatzen.

RAMON ARTOLA.

(1) Entierro.